

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสาร ในการส่งเสริมวัฒนธรรมของรายการ “เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย” ทางสื่อโทรทัศน์ ในครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) เพื่อสะท้อนให้เห็นภาพรวมของรายการในการใช้กลยุทธ์และการถ่ายทอดความหมายทางวัฒนธรรมผ่านสื่อ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์การรณรงค์ทางวัฒนธรรมผ่านสื่อมวลชนของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาวิเคราะห์ทั้งประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้คือ

(1) ประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เทปโทรทัศน์รายการ “เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย” ตั้งแต่รายการ เริ่มออกอากาศในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2537 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2539 จำนวนทั้งสิ้น 328 ตอน

การวิเคราะห์จำนวนประชากรทั้งหมดที่นำมาใช้ เพื่อจัดประเภทของเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่น่าเสนอในรายการ โดยพิจารณาจากขอบข่ายเนื้อหาทางวัฒนธรรม 11 ประการ ของตามมติของ สวช.

(2) กลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นเทปโทรทัศน์ จำนวน 328 ตอน ผู้วิจัยจะคัดเลือกแบบเจาะจง โดยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมกับขอบข่ายเนื้อหาทางวัฒนธรรมทั้ง 11 ประการ ตามมติของ สวช. ให้มากที่สุด ในการสุ่มตัวอย่าง จะเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 25 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 82 ตอน

ที่มาของแหล่งข้อมูล

1. ข้อมูลจากสื่อที่ผลิต

ได้แก่ เทปโทรทัศน์ รายการ“เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย” ที่ออกอากาศช่วงการนำเสนอข่าวภาคค่ำทาง ททบ.5 ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2537 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2539

2. ข้อมูลประเภทเอกสาร แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 บทหรือสคริปต์ของรายการ “เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย” ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 82 ตอน

2.2 ข้อมูลจากเอกสารอ้างอิง เช่น เอกสารทางราชการของ ททบ.5 และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ รวมทั้งหนังสือหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ทำการศึกษา

3. ข้อมูลประเภทบุคคล ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

3.1 ทีมงานผลิตรายการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สร้างสรรค์การผลิตของรายการ “เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย” จำนวน 3 คน

3.2 ผู้รับสาร ของรายการ “เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย”

3.3 ผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรม ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับมิติของการนำเสนอเรื่องราวทางวัฒนธรรมของรายการ “เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย”

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์(Questionnaire) ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล ซึ่งมีทั้งหมด 3 ชุด คือ

- แบบสัมภาษณ์ทีมงานผู้ผลิตรายการ “เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย”
- แบบสัมภาษณ์ผู้รับสาร
- แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม

2. แบบวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ โดยได้สร้างแบบวิเคราะห์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดประเภทเนื้อหาทางวัฒนธรรมของรายการ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างมาใช้

วิเคราะห์กลยุทธ์ของรายการ การเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ฯลฯ

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(Depth Interview) เจ้าหน้าที่สร้างสรรค์การผลิต ของแผนกผลิตรายการ ททบ.5 ที่มีหน้าที่ในการผลิตรายการ“เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย” จำนวน 3 คน ได้แก่

- น.ส.วิภูษัญญ์ เวียงอำพล
- น.ส.อภพร ศรีพยัคฆ์
- น.ส.พิศุทธิอาภา ชูศรี

ทั้งนี้เพื่อทำการวิเคราะห์ขั้นตอนของกระบวนการผลิตรายการ จากเจ้าหน้าที่สร้างสรรค์การผลิตที่เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในกระบวนการผลิตรายการทั้ง 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการผลิต(pre-production), ขั้นตอนระหว่างการผลิต(production) และขั้นตอนหลังการผลิต(post-production)

2. การสัมภาษณ์ โดยการให้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อรายการ “เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย” จากผู้รับสาร โดยในที่นี้ได้เลือกประชาชนเป้าหมายทั้งเพศชายและหญิง อายุระหว่าง 21-30 ปี ที่กำลังศึกษาและจบการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 30 คน

3. **การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรม** ในสาขาต่าง ๆ จำนวน 8 คน เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อรายการ “เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย” ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

1. คร. จรัส ทองเกษม

ผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมสาขาศิลปะ

2. รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี

ผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมสาขาสื่อสารมวลชน

3. รองศาสตราจารย์ วิบูลย์ ธีสุวรรณ

ผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมสาขาศิลปวัฒนธรรม

4. คุณ ธรรมเกียรติ กันอริ
ผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมสาขาวัฒนธรรมหลวงและพุทธศาสนา
5. คุณ สุจริต บัวพิมพ์
ผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมสาขาวัฒนธรรมพื้นบ้าน
6. คุณ วัฒนะ บุญจับ
ผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมสาขาอักษรศาสตร์
7. คุณ ราศี บุรุษรัตนพันธ์
ผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมสาขาอักษรศาสตร์
8. คุณ ทนุ จุมพรม
ผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมสาขาการประชาสัมพันธ์วัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในที่นี้จะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. การวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารของรายการ “เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย”
2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสาร
3. การประเมินรายการ “เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย” จากทัศนะของผู้รับสาร

1. การวิเคราะห์ “กลยุทธ์การสื่อสาร” ของรายการ ประกอบด้วยการวิเคราะห์ใน 3 ส่วน คือ

- 1.1 การคัดเลือกเนื้อหา (Message Strategies)
  - 1.2 การคัดเลือกรูปแบบในการนำเสนอ (Message Distribution)
  - 1.3 ผลที่ต้องการให้เกิด (Communication Goals)
- 1.1 การคัดเลือกเนื้อหา ประกอบด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ

ดังนี้

1.1.1 เนื้อหาที่นำเสนอในรายการ (What Content)/ครอบคลุม
ขอบข่ายเนื้อหา 11 ประการที่กำหนดโดย สวท.

1.1.2 ความถูกต้องของเนื้อหา (Accuracy)

1.1.3 รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา (Content Appeal) ได้แก่

- 1) การนำเสนอสารด้านเดียว หรือการนำเสนอสารสองด้าน
(One VS Two Sided-Argument)
- 2) การกระตุ้นให้เกิดความกลัว หรือเป็นการให้เหตุผล
(Fear VS Rational Appeals)
- 3) การให้ข้อสรุปที่ชัดเจนหรือเปิดไว้ให้คิดเอง
(Definite VS Open Conclusion)
- 4) การนำเสนอเนื้อหาอย่างเสมอภาค หรือข่มวัฒนธรรมอื่น

1.1.4 พิธีกรผู้นำเสนอรายการ (Presenter) มีองค์ประกอบต่าง ๆ
ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ได้แก่ บุคลิกลักษณะท่าทาง การใช้ภาษา ความน่าเชื่อถือ
ถือไว้วางใจ ความเชี่ยวชาญสามารถในเรื่องที่นำเสนอ

1.1.5 องค์ประกอบด้านเทคนิคการผลิตรายการ มีองค์ประกอบต่าง ๆ
ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ได้แก่ การจัดฉาก การจัดแสง การใช้เสียง การถ่ายภาพ
การตัดต่อภาพ

1.2 การคัดเลือกรูปแบบนำเสนอ (Message Distribution) ประกอบด้วย
การวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ความถี่ เวลาในการนำเสนอรายการ ความยาว
ของรายการ

1.2.3 การเผยแพร่ซ้ำ

1.3 ผลที่ต้องการให้เกิด (Communication Goal)

ในที่นี้ได้แก่ การวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ผู้รับสารในระดับ
สมรรถนะทางปัญญา ซึ่งเป็นส่วนของการทำให้เกิดความรู้จากการสื่อความหมายทาง
วัฒนธรรมผ่านกลยุทธ์การคัดเลือกและรูปแบบการนำเสนอของทีมงานผู้ผลิต โดยอาศัย
การประเมินจากความคิดเห็นของผู้รับสาร

2. การประเมินรายการ “เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย” จากทัศนะของผู้รับสาร

การประเมินรายการ “เรารักศิลปวัฒนธรรมไทย” จะประเมินจาก 2 ส่วน ดังนี้ คือ

2.1 การประเมินกลยุทธ์การสื่อสาร จากข้อมูลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็น และการให้ข้อเสนอแนะของผู้รับสาร

2.2 การประเมินกลยุทธ์การสื่อสาร จากข้อมูลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็น และการให้ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรม

โดยการประเมินทัศนะของผู้รับสารทั้งสองกลุ่มนั้น จะประเมินในหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การเปิดรับสื่อและสาระประโยชน์ของรายการ
- 2) กลยุทธ์ในการคัดเลือกเนื้อหา ซึ่งประกอบด้วย
  - 2.1) การประเมินลักษณะ ความยุติธรรม และความครอบคลุมของเนื้อหาที่น่าเสนอ
  - 2.2) การประเมินรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในรายการ
  - 2.3) การประเมินองค์ประกอบด้านเทคนิคของรายการ
  - 2.4) การประเมินพิธีกรผู้นำเสนอเนื้อหาของรายการ
- 3) กลยุทธ์ในการคัดเลือกรูปแบบการนำเสนอ ซึ่งประกอบด้วย
  - 3.1) ความถี่ในการนำเสนอ
  - 3.2) เวลาในการออกอากาศของรายการ
  - 3.3) ความยาวของรายการ
- 4) กลุ่มเป้าหมายของรายการ
- 5) เป้าหมายในการรณรงค์ทางวัฒนธรรมของรายการ
- 6) การเปรียบเทียบการรณรงค์ทางวัฒนธรรมระหว่างสื่อ กับรายการศิลปวัฒนธรรมอื่น ๆ
- 7) ทิศทางและแนวโน้มของรายการ

8. การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสาร

ปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการผลิตรายการ“เรารักศิลปินวัฒนธรรมไทย” ได้แก่ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ดังนี้

ปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่

- 1) นโยบายและการจัดการขององค์กร(Management)
- 2) ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ(Media Professional) ในที่นี้หมายถึง ความรู้ความสามารถ, ประสบการณ์, ความเชี่ยวชาญ, ทักษะของทีมงานผู้สื่อสารในการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมผ่านรายการ
- 3) ระบบควบคุม(Control System)
- 4) งบประมาณในการผลิตรายการ(Cost of Production)
- 5) ช่องทางการแพร่กระจาย(Distribution Channels) ในที่นี้ได้แก่ ความถี่ในการออกอากาศของรายการ, เวลาในการนำเสนอรายการ

ปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่

- 1) เหตุการณ์ต่าง ๆ และแหล่งข้อมูล(Events plus constant information and cultural supply)
- 2) แรงกดดันทางเศรษฐกิจ(Economic Pressures) ในที่นี้ได้แก่ หน่วยงานที่เป็นเจ้าของรายการ, คู่แข่งขัน, แหล่งข่าวสารจากสถาบันสังคมอื่น ๆ และผู้สนับสนุนรายการ
- 3) แรงกดดันทางสังคมและการเมือง(Social and Political Pressures) ในที่นี้ได้แก่ การควบคุมทางกฎหมายและการเมืองรวมทั้งสถาบันอื่น ๆ ทางสังคม
- 4) ความต้องการและความสนใจของผู้ชม(Audience Interest/ Demand)